

WSPOMNIENIA POŚMIERTNE

WSPOMNIENIE O DOKTORZE WSZECHNAUK MEDYCZNYCH ADAMIE EDWARDZIE SZEBEŚCIE

Dr Adam Edward Szebesta

Adam Edward Schebesta (Szebesta) lekarz wojskowy i neurolog, społecznik. Urodzony 24 grudnia 1893 roku w Stryju, w Małopolsce Wschodniej. Syn Roberta Karola, dyrektora biura podatkowego i Wandy z domu Schuhardt. Do szkoły powszechnej uczęszczał w latach 1900–1904 w Rohatyniu, a w latach 1904–1913 do gimnazjum w Brzeżanach i Buczaczu, gdzie uzyskał świadectwo dojrzałości. Po śmierci ojca w 1916 r. przejął na siebie trud utrzymania matki i pięciorga rodzeństwa. Studia lekarskie rozpoczął w 1913 r. w Wiedniu. W 1914 r. został powołany do służby sanitarnej w wojsku austriackim; przebywał na froncie wschodnim w Karpatach i na Wołyniu w 95 pułku piechoty, a od 1916 r. w szpitalu wojskowym w Lublinie jako sekundariusz w oddziale psychiatrycznym. W czerwcu 1918 r. odkomenderowany został na studia lekarskie do Lwowa, ale we wrześniu tego roku został wysłany do XIX Korpusu w Albanii jako komendant szpitala dla ozdrowieńców. W listopadzie 1918 r. uczestniczył w obronie Lwowa. W 1919 r. awansowany do stopnia kapitana W.P. W latach 1919–1920 kontynuował studia we Lwowie pełniąc równocześnie funkcję komendanta Centralnej Składnicy Sanitarnej, a następnie lekarza garnizonu Komendy Miasta Lwowa. Od lipca 1920 r. brał udział w wojnie polsko-sockiekiej, jako lekarz naczelny 205 pułku ochotniczej artylerii polowej, ranny w listopadzie, powrócił do Lwowa w kwietniu 1921 r. W 1923 r. w Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie uzyskał dyplom doktora wszech nauk lekarskich. W 1924 r. awansował do stopnia majora. Od 1923 r. był lekarzem pułkowym 40 Pułku Piechoty, a w drugiej połowie 1926 r. został ordynatorem oddziału neurologii 6 Szpitala Okręgowego we Lwowie, równocześnie specjalizując się w Klinice Neurologii Wydziału Lekarskiego UJK, a następnie w Oddziale Neurologicznym Szpitala Ujazdowskiego Szkoły Podchorążych Sanitarnych w Warszawie,

dokąd został przeniesiony w 1927 r. W lutym 1928 r. objął stanowisko specjalisty neurologa w Centrum Badań Lekarsko-Lotniczych, gdzie rozpoczął pionierskie badania nad oddziaływaniem lotów na organizm lotników. Opublikował pracę: „Objaw Rossolimo w świetle badań lotniczo-lekarskich”. Lekarz Wojskowy, 1929, 14, 1-4. Brał udział w Międzynarodowych Kongresach Medycyny i Farmacji Wojskowej; m.in. w 1927 r. w Warszawie, i w 1933 r. w Madrycie. We wrześniu 1929 r. został przeniesiony do Centralnej Przychodni Lekarskiej I Szpitala Okręgowego w Warszawie.

Od 1930 r. podjął służbę w Katowicach, gdzie był naczelnym lekarzem 73 Pułku Piechoty, a od 1933 r. również komendantem Garnizonowej Izby Chorych w Katowicach i naczelnym lekarzem Garnizonu. Był także lekarzem szkolnym Wojskowej Szkoły Muzycznej przy Państwowym Konserwatorium Muzycznym w Katowicach. W 1933 r. otrzymał stopień pplk.-lek., a od 1937 r. został szefem sanitarnym Grupy Fortecznej Obszaru Warownego „Śląsk”. Istnienie Grupy było otoczone ścisłą tajemnicą wojskową, a skład osobowy specjalnie dobierano.

W Katowicach i w województwie śląskim był jednym z pierwszych polskich neurologów. Pracował w cywilnej ochronie zdrowia jako konsultant-neurolog w licznych kasach chorych województwa śląskiego. Współpracował ze Szpitalem dla Dzieci w Katowicach zajmując się pionierską na ówczesne czasy neurologią dziecięcą. Utrzymywał kontakty z neurologicznymi klinikami europejskimi, zwłaszcza w Wiedniu. Pracował w Zarządzie Okręgu Śląskiego PCK, współpracował z Wojewódzkim Komitetem Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwigazowej organizując i szkoląc w kopalniach i hutach drużyny sanitarno-ratownicze. W Okręgu Śląskim ZIIP zorganizował służbę sanitarną. Wchodził w skład Rady Opiekuńczej Sierocińca im. A. Mielęckiego w Katowicach. Współpracował z Rodziną Wojskową przy organizowaniu kolonii lenich dla dzieci. Został członkiem Towarzystwa Lekarzy Polaków na Śląsku i Śląskiej Izby Lekarskiej, w której od 1935 r. był członkiem sądu dyscyplinarnego.

W wojnie obronnej 1939 r. był szefem sanitarnym Grupy Operacyjnej „Śląsk” i 23 Górnos Śląskiej Dywizji Piechoty wchodzącej w skład grupy walczącej w składzie bojowym Armii „Kraków”. Po kapitulacji Armii „Kraków” uzyskano zgodę Niemców na utworzenie Centrum Szpitalnego w Zamościu, którego był komendantem od 20 IX aż do likwidacji 20 XII 1939 r. Centrum zapewniło w ciągu trzech miesięcy opiekę dla ponad 3 tys. rannych i chorych żołnierzy, co było ewenementem w historii wojny obronnej 1939 r. Po likwidacji Centrum i ewakuacji rannych i chorych do Krakowa został tamże do stycznia 1940 r., internowany wraz z personelem Centrum.

W Krakowie został zastępcą pełnomocnika Zarządu Głównego PCK na Okręg Krakowski. Był szefem sanitarnym Okręgu Kraków AK. W maju 1941 r. został aresztowany przez gestapo i osadzony na kilka miesięcy w więzieniu przy ul. Montelupich w Krakowie. Był także inspektorem sanitarnym Rady Głównej

Opiekuńczej, współpracował z Radą Pomocy Żydom, organizował pomoc dla więźniów obozów koncentracyjnych w Oświęcimiu i Majdanku oraz więzienia na Montelupich, opiekował się ukrywającymi się. Uczestniczył w akcjach bojowych AK, m.in. w sanitarnym zabezpieczeniu (nieudanym) na dowódcę SS i policji W. Köppego w Krakowie.

W kwietniu 1943 r. na żądanie władz niemieckich udał się do Katynia jako członek kilkusobowej delegacji PCK. Zorganizował grupę pod kierownictwem dra Mariana Wodzińskiego, lekarza sądowego z Krakowa, która dołączyła do Komisji Technicznej PCK z Warszawy, ekshumującej zwłoki w Katyniu. Po zakończeniu w czerwcu 1943 r. ekshumacji w Staatliches Institut für Gerichtliche Medizin und Kriminalistik w Krakowie zorganizowanym na bazie Zakładu Medycyny Sądowej UJ, uczestniczył, będąc członkiem Komisji Opiniodawczej, pod kierunkiem dra Jana Zygmunta Robla w identyfikacji dowodów rzeczowych wydobytych z grobów katyńskich. M. in. dokonano ponad dwudziestu uwierzytelnionych odpisów (prawdopodobnie w 4 kopiach) tzw. pamiętników katyńskich (notatki, zapiski ofiar, itp.). Dr Szebesta jedyną kopię dostarczył pod koniec 1945 r. do Warszawy, skąd poprzez wywiad AK przekazano ją do Rządu Polskiego w Londynie. Ta kopia była jedną znaną do 1991 r., kiedy odkryto dwie dalsze. Z powodu nieudanej próby przejścia katyńskich dowodów rzeczowych przez AK, od wiosny 1944 r. ukrywał się przed Niemcami m.in. w Bukowinie Tatrzańskiej. Po wkroczeniu Sowieców do Krakowa ukrywał się nadal (pod pseudonimami dra Józefa Pająka oraz dra Kazimierza Szczepańskiego) do połowy 1945 r. przed NKWD, które poszukiwało katyńskich dowodów rzeczowych i osób związanych z pracami nad zbrodnią katyńską. Jedna kopia tzw. pamiętników katyńskich dostała się w ręce NKWD. Po wyparciu Niemców z Wrocławia dr Szebesta udał się tamże, celem odszukania ewakuowanych w 10 skrzyniach katyńskich dowodów rzeczowych i ustalił, że zostały wywiezione na teren Niemiec (ich los do tej pory jest nieznany). Na Podhalu organizował pomoc dla partyzantów oraz uchodźców po upadku powstania warszawskiego. Był konsultantem neurologicznym ewakuowanego z Warszawy do Bukowiny Tatrzańskiej szpitala dziecięcego.

W połowie 1945 r. powrócił do Katowic, gdzie był do 1949 r. Pełnomocnikiem Zarządu Głównego PCK na Okręg Śląsko-Dąbrowski. Kierował akcją pomocy dla ludności miejscowej i osób przesiedlonych ze Związku Radzieckiego. W wyniku przeprowadzonych masowych badań dzieci śląskich ujawnił zagrożenie gruźlicą. Zainicjował powołanie w 1947 r. Społecznego Komitetu Budowy Sanatorium dla Dzieci w Rabce, które wybudowano przy jego dużym wkładzie pracy w 1952 r., z liczbą 580 łóżek.

Dr Szebesta uczestniczył już w latach międzywojennych w pracach Polskiego Towarzystwa Neurologicznego w Warszawie, a w 1953 r. był współzałożycielem Oddziału Śląskiego tego Towarzystwa w Katowicach i przewodniczył Sekcji Neurologii Rozwojowej. Od 1962 r. był członkiem Polskiego Towarzystwa

Walki z Kalectwem. Po 1945 r. do 1948 r. był członkiem PPS. Od 1946 do 1949 członek Polskiego Związku b. Więźniów Politycznych Hitlerowskich Więzień i Obozów Koncentracyjnych.

W związku z udziałem w pracach nad zbrodnią katyńską oraz współpracą z AK był więziony dwa miesiące w 1950 r. w Katowicach. Wcześniej w sierpniu 1945 r. w sprawie katyńskiej był przesłuchiwany przez prokuratora w Krakowie.

Ożeniony w 1940 r. z Jadwigą z d. Szczepańską. Miał syna Adama, inżyniera. W 1947 r. prawnie ustalił pisownie swego nazwiska na Szebesta. Zmarł 3 VII 1973 r. w Katowicach. Pochowany tamże na cmentarzu katolickim przy ul. Sienkiewicza.

Odznaczony m.in.: Medalem „Obrońcom Kresów Wschodnich” (1919), Krzyżem Walecznych (1921), Odznaką Honorową PCK II stopnia (1936), Medalem Niepodległości (1938), Odznaką Grunwaldzką (1948), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1958), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1967), Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militarii (1967).

W 1990 r. jedną z ulic Katowic oraz Górnośląski Ośrodek Rehabilitacji Dzieci w Rabce-Zdroju nazwano jego imieniem.

Dane dokumentacyjne u Autora.

Krzysztof Brożek

Adres: Krzysztof Brożek
40-018 Katowice, ul. Graniczna 53/31.